

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO ZDRUŽENJ PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Štev. 7

Ljubljana, 5. aprila 1953.

Leto IV.

PRIČAKUJEMO VEČ RAZUMEVANJA

Učitelji izvršujemo najbolj hvaležen in najbolj nevaležen poklic; hvaležen zato, ker vzgajamo mladi rod, ki se včasih pozneje z ljubeznijo in spoštovanjem spominja na potkov svojih učiteljev, nevaležen pa zato, ker našega dela ne moremo meriti ne z metri ne s kilogrami. Ker vzgojnega in izobraževalnega dela ne moreš oceniti z določenimi enotami, si marsikdo poišče lastno merilo za vrednotenje učiteljskega poklica in njegovega dela.

Pred leti, ko smo tudi učitelji po sovjetskem sistemu merili svoje delovne ure na vatlje, smo našli ob mesečnih zaključkih stotine in stotine opravljenih ur, v katerih so bili obsežni sestanki, seje, prostovoljno delo, odkupi, prireditve, priprave na pouk in drugo. Danes ur ne štejejo več. Tu in tam pa se še zgodi, da nam jih po svoje štejejo drugi.

Učitelji opravljamo brez dvoma izredno važno družbeno delo, ki zahteva od nas obširnih priprav, globokega znanja, vzgojne odgovornosti in neprestanega stika z ljudmi. Naše delo pa bo tem uspešnejše, čim bolj bo sodobna družba upoštevala važnost vzgoje in pouka in spoznala pomen vloge njegovih neposrednih služabnikov. Večkrat smo ob grah in kritiki že tudi slišali tiha priznanja, da je pretežen del učiteljev nove Jugoslavije izredno marljiv, za napredek vnet in domovini predan. Toda vse dobre in slabe ugotovitve žal ne rešujejo dovolj uspešno pojavov na šolsko prosvetnem področju.

Mnogo smo že govorili in pisali o svojih težnjah in o svojih težavah. Pri odpravljanju težav smo dobili doslej še vse premalo podpore, v svojih težnjah pa tudi nismo uspeli. Posledica takega odnosa je, da vzgojno in prosvetno delo spet zaostaja v družbenem razvoju in da učitelj znova postaja birokratski uradnik, ki nas že nekoliko spominja na težka obdobja zgodovine slovenskega učiteljstva.

Poglejmo samo naše zastarele šolske stavbe, naše prenatrpane učilnice, naše prazne kabinete, naše izpraznjene berške šolske in strokovne knjižnice in jih pretehtajmo z našimi šolskimi proračuni, pa bomo spoznali, kako mnogi odločujoči organi v splošnem še vedno mislijo, da more učitelj uspešno vzgajati in učiti že samo s kredo in čunjo! Učitelji pa menimo, da morajo sodobne šole imeti razen dobrih in kulturnih učilnic ter bogatih učnih zbirk tudi tako osebe, ki bo imelo pogoje, da se bo temeljito lahko poglabljalo v učne in splošne vzgojne probleme. In kako smo pri teh svojih težnjah doslej uspeli?

Upravitelji in ravnatelji šol, ki bi morali biti ne samo upravni ampak tudi vzgojni vodje svojih zavodov, so postali po sili razmer pravi birokrati, ki se ure in ure vbadajo samo še z banalnimi posli, formularji, krediti, naročilnicami, obračuni ter izračuni ter izčrpavajo svoje moči ob vprašanjih, kako bodo mogli urediti vsaj tiste kredite, ki so bili po proračunu že odobreni, in kako bodo mogli zadostiti desetinam novih administrativno tehničnih opravkov, namesto da bi preučevali vzgojno in družbeno vprašanja. Kdo nam bo pomagal, da odpravimo vsaj to nemogočo in nevzdržno birokratsko anarhijo?

In kako je z učiteljskim kadrom?

Poglejmo na vas! Učitelj bi rad učil, predaval, vzgajal in prevzgal! Za to delo se mora pač stalno in dobro pripravljati. Če pa ima učitelj neurejene stanovanjske prostore, če ne more kupovati strokovnih in drugih knjig, če imajo naše šole premalo stavb, učilnic in učil, ali pa je vsega premalo za znanstveni pouk in za socialistično vzgojo, ne more biti kljub vsej, že predolga leta trajajoči iznajdljivosti odgovoren za vzgojo in učne uspehe.

Učiteljem osnovnih šol je za njihovo uspešno vzgojno delo na vasi določeno brezplačno stanovanje. Toda koliko učiteljev tudi v resnici ima vsaj za silo primerne prostore? Brezplačno stanovanje pa še danes mnogi okraj oporekajo srednješolskim učiteljem, ki poučujejo na podeželju, kakor da je njihovo delo manj važno in manj vredno kot delo učiteljev na osnovnih šolah. Za težka mesta v oddaljenih krajih so bile pred novo uredbo o plačah za prosvetno znanstveno stroko učiteljem upravičeno določene posebne doklade, ki so iz neznanjih razlogov odpadle, verjetno zaradi tega, ker so odločujoči menili, da so za učitelje delovni pogoji povsod enaki, kar pa je v popolnem nasprotju z načelom, ki velja za vsa druga delovna področja.

Učitelji morajo na mnogih šolah v enem razredu poučevati dvakrat ali celo trikrat večje število otrok, kakor je to določeno. Za tako naporno delo ne dobe nobene posebne doklade. Mnogi učitelji pa morajo po potrebi tudi tedensko poučevati deset do dvesto ur več, kakor jim to nalaga uradna dolžnost, ne da bi jim uredba za tako nadurno delo priznala izplačilo honorarja, kar je edino skladno z načeli našega nagrajevanja in samo za osnovnošolske učitelje to ne velja. V nekako zameno za vse to pa je uredba vpeljala tako imenovane vaskne dodatke za učitelje osnovnih šol, ki znašajo od 300 do 500 dinarjev mesečno, kar pa je odločno premalo. Ti dodatki pa zopet pripadajo samo učiteljem, ki nimajo več kakor dvajset službenih let in sploh ne veljajo za gimnazijske učitelje. So pa okraji, v katerih še do danes niso izplačali učiteljem niti tega dodatka, čeprav je uredba veljavna od 1. IV. 1952. Kako je šele težak položaj učiteljev samev v samotnih krajih, ko si morajo poleg utrudljivega in odgovornega dela v šoli čisto sami pripravljati najpotrebnejšo hrano, ker je nikjer v kraju kljub moledovanju ne morejo dobiti.

Če pogledamo prejemke prosvetnih delavcev, moramo v splošnem ugotoviti, da je prosvetno-znanstvena stroka zapostavljena za drugimi strokami.

Res, da so učitelji za en razred boljše plačani od uradnikov. Ta »boljša plača« pa je samo navidezna. Primerjava plač profesorjev s plačami zdravnikov, sodnikov, inženirjev in oseb vseh drugih poklicev s fakultetno izobrazbo nam pokaže, da lahko napreduje osebe teh strok vsaj eden do dva razreda višje kot profesorji. Učitelj pa se lahko še tako trudi in preda svojemu poslu, lahko po svojih sposobnostih dosega še tako velike uspehe, boljšega položaja mu uredba ne prizna ter se mora birokratsko ustavi na lestvici nižjih prejemkov, ki nikakor niso v skladu z uspešnim delom odličnih učiteljev. Najzaslužnejši in najspodobnejši med njimi lahko še samo dobe kakšno upravno mesto s funkcijskimi dodatki. Funkcijski dodatki upraviteljev in ravnateljev, ki so razporejeni v mesečnem znesku od 300 do 1000 din in posebno še funkcijski dodatki okrajnih inšpektorjev v višini 800 do 1500 din, ne morejo kriti niti dostojnih reprezentančnih izdatkov in zato ne dajejo ne odškodnine za njihov trud in odgovornost in ne pobud za uspešno delo.

Razen tega pa je za nagrajevanje prosvetnih delavcev pač najbolj značilen 19. člen Uredbe o prosvetno-znanstveni stroki, ki pomaga uvajati novo mistiko v prosvetno področje in pomeni diskriminacijo za prosvetne delavce. Po 19. členu namreč učitelji ne morejo napredovati več kakor za pet razredov, če ne izpolnjujejo nekih nedoločenih moralnih in strokovnih pogojev. Toda navadno se po dosedanjih izkušnjah ti pogoji za napredovanje ne merijo po delu in uspehih, ampak jih čestokrat določajo tudi taki faktorji, ki ne poznajo učiteljevega dela.

Ob členu 19 spoznaš, kako smo učitelji še vedno manjvredni uradniki. Učitelj z začetno plačo 6800 din in profesor s 7200 din komaj krijeta najnujnejše izdatke; za kulturna sredstva, za ustvaritev doma seveda nimata denarnih sredstev. Ravno tako ni prav, da po 21. letih službe učitelji nimajo možnosti za napredovanje, saj v najvišjih plačilnih razredih niso bile doslej niti priznane niti izplačane periodične povšice, čeprav jih uredba predvideva. Zaradi tega torej tudi tisti najzaslužnejši, ki so srečno prekorčili člen 19, ne prejemajo za svoje priznane uspehe nobene materialne nagrade. Še več! Medtem ko na primer trgovski pomočnik, uradnik in vsak nameščeneec z maturo, ki je strokovno ugodno ocenjen, brez zaprek napreduje do osme (ali tudi višje!) plačilne stopnje, učitelje zopet v penziji usodno zadene 19. člen.

Kakšen nesmisel je v tem, da Zavod za socialno zavarovanje tolmači penzijsko uredbo pri prosvetnih delavcih tako, da je redno napredovanje teh samo do pregrade 19. člena — pri učiteljih torej 10., pri profesorjih pa 8. plačilni razred — nam kažejo že mnogi znani primeri. Ali je prav, da učitelji, ki so se kot režimski pripadniki odlikovali v bivši Jugoslaviji in so bili zato takoj po osvoboditvi upokojeni, uživajo najvišjo možno penzijsko stopnjo, učitelji, ki so med NOB, v današnji ali pretekli dobi zastavili vse svoje moči za napre-

dek ljudstva, pa dobivajo za eden ali dva razreda nižjo plačo in nižjo penzijo, ker tako razlaga uredbo Zavod za socialno zavarovanje! In na vse našete upravičene prošnje, priitžbe in vloge še doslej nihče ni ničesar ukrenil, da bi popravili vsaj poedine kriče primere. Ob tem je še posebno nerazumljivo nazadnjaško tolmačenje in birokratsko poslovanje urada, ki ureja penzije, ki sicer priznava vsebinsko neskladnost člena 19 s penzijskimi načeli, noče pa ničesar ukreniti, da bi se to krivično vprašanje pravično rešilo, češ da so pač črke predpisov

važnejše od temeljnih načel. Zato beže učitelji s težkih mest, zato je pomanjkanje učiteljev v obrobnih okrajih, zato odhajajo strokovnjaki iz gimnazij, srednjih strokovnih in obrtnih šol v produkcijo in zato nimamo voljnega mladega naraščaja na naših učiteljskih.

Mislmo, da moramo na ta vprašanja zopet opozoriti našo javnost in jo prositi, da nam tudi ona pomaga, ker nam doslej vsa naša prizadevanja niso uspela. Učitelji imamo tudi to vzgojno dolžnost, da javno povemo, da je treba zaradi interesov boljšega razvoja v šolstvu hitreje reševati ekonomska vprašanja prosvetnega področja, učiteljem pa dajati več materialnega priznanja za njihovo delo.

Jože Zorn

SKUPNI PLENARNI SESTANEK

CENTRALNEGA ODBORA ZDRUŽENJA PROFESORJEV IN PREDMETNIH UČITELJEV IN CENTRALNEGA ODBORA ZDRUŽENJA UČITELJEV

V Beogradu bo 16. in 17. aprila 1953 v dvorani Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, Kardeljeva 12, plenarni sestanek Zdrženja profesorjev in Zdrženja učiteljev.

Dnevni red:

1. Problem družbenega samoupravljanja v šolstvu in prosveti.
2. Izvajanje uredbe o nazivih in plačah v prosvetno-znanstveni stroki in predlogi za uspešnejše reševanje materialnega položaja prosvetnih delavcev.

Plenumi bodo imeli samostojne seje, na katerih bodo razpravljali tudi o delu sekretariata, pretresli in sprejeli bodo proračun za 1. 1953 in pregledali zaključni račun za 1. 1952.

Glavna direkcija državnih železnice je odobrila članom plenuma 50% popust z aktom št. 4463/53. Udeleženci naj kupijo na vstopni postaji obrazec K-13 in karto II. razreda, ki bo veljala za povratek.

Plenum prične z delom 16. aprila ob 8. uri 30.

Iz CO Zdrženja prof. in predm. učit. in CO Zdrženja učiteljev

Pisma prosvetnim delavcem Jugoslavije

V kongres Ljudske mladine Jugoslavije, ki je razmotrival o uspehih na širokem področju vzgoje in izobraževanja mlade generacije, pošilja pozdrave in izraze zahvale prosvetnim delavcem za njihov delež pri teh uspehih.

Na slavni poti naše domovine je bila mladina neusahljiv vir, iz katerega so ljudskim silam stalno pritekale nove ustvarjajoče energije. O tem priča nešteto dokazov tako med revolucijo kakor v času graditve socializma.

Mladina se zaveda vloge, ki ji jo daje bodočnost in je pripravljena ostati zvesta slavnim tradicijam. Toda njeni navdušenosti, volji in odločnosti je potrebno znanje, kultura, izkušnje in vsestransko razvite sposobnosti. Njena stremeljenja in velike naloge, ki stojijo pred njo, zahtevajo, da se njena vzgoja in izobrazba dvigne na raven, ki bi se bolj odgovarjala širini socialističnega razvoja.

V reševanju te naloge pripada izredno važno mesto šoli, ki postaja vse bolj središče vsestranske vzgoje mladih ljudi, kjer mladina dobiva prve pojme o življenju, o družbi in dolžnostih v njej, kjer oblikuje značilne lastnosti in si prisvajata socialistično moralo. Zato se V. kongres Ljudske mladine Jugoslavije posebej obrača na prosvetne delavce, ki so v neposrednem stiku z mladino in najbolj občutijo duh in dinamiko vsega njenega življenja. Mladina kaže željo in se trudi, da bi pridobila kar največ znanja in izobrazbe in osvojila vse ono, kar ji šola nudi v tej smeri. Toda vzgoja in izobrazba ne zavista samo od subjektivnega odnosa do teh nalog, temveč tudi od vrste drugih problemov, ki zahtevajo hitro in smotno rešitev: obremenjenost učnih načrtov, verbalizem pri pouku, ki ne vzbuja zanimanja in aktivnega odnosa do znanosti, ostanki birokratskega odnosa do vzgoje učencev pri nekaterih vzgojiteljih, pomanjkanje učbenikov za razne predmete, pomanjkanje materialnih pogojev za širšo družbeno dejavnost itd., vse to ima globok odraz na njeno vzgojo in izobrazbo. Zato apeliramo na prosvetne delavce, da izvedejo energično borbo za reševanje teh vprašanj, kar jim omogoča tudi široka demokratizacija in vodenju šolstva.

Izobrazba in vzgoja v socialističnem smislu se ne more izvršiti samo v učilnici, brez vsestranske razvitega družbenega življenja mladine, ki bi se manifestiralo v raznovrstnih oblikah politične, kulturne, telesnovzgojne, zabavne in druge dejavnosti. Ljudska mladina je tudi dosedaj razvijala te panoge vzgojnega delovanja ob pomoči dela prosvetnih delavcev, toda to še ni postala skupna skrb organizacije LJM in šolskih kolektivov, ni postalo

enoten sistem v vzgoji. Konstatiramo to dejstvo kot slabost v delu naše šol. mladine in pozivamo prosvetne delavce na večje skupne napore k vsestranski vzgoji mladine.

Enotnost v težnjah in prizadevanjih, medsebojno zaupanje in razumevanje, pristni in priskrbeni odnosi med vzgojitelji in učenci so neobhodni pogoji za večje uspehe v vzgoji in izobrazbi mladine. Pojavi zastarelih, hladnih, nam tujih odnosov med vzgojitelji in učenci v današnjih pogojih so nevzdržni, ker je borba za novo socialistično šolo istočasno tudi borba za nove odnose med vzgojitelji in učenci. Mi upravičeno pričakujemo od vas, da bolj neposredno in širokogrudneje pričnete reševanje tega morda najvažnejšega in najučinkovitejšega pedagoškega problema.

V težnji, da ostane zvesta svojim revolucionarnim tradicijam, da se resnično razvija v svobodni in zavestne graditve socializma v svoji domovini, da bo v prvih vrstah borbe za vse, kar je novo in progresivno, se mora mladina spoprijeti z vsem, kar jo utesnjuje in brzda. Ona se ne more zadovoljiti s suhoparnim in pogosto pristranskim tolmačenjem dejstev iz področja znanstvenega, kulturnega in družbenega življenja. Ona išče prepričljive odgovore na ta vprašanja, kot na nebroj vprašanj, ki se tičejo bolj neposredno osebnosti učenca. Potrebna ji je svobodna diskusija, svobodno izražanje pojmovanj in stremeljenj, v čemer seveda ne smemo gledati nagnjenosti k anarhizmu in odklanjanja avtoritete. Nasprotno, v tem se odraža življenjska sila mladine in jamstvo naših narodov za bodočnost. Zato se obračamo na vzgojitelje in učitelje mladine, da v svojih vrstah razvijejo tako pojmovanje, da v svojih pedagoških postopkih do mladine negujejo te pozitivne lastnosti in da jih pravilno usmerjajo, tako pri pouku kot pri vsakodnevnem stiku z mladino.

Kongres izraža prepričanje, da bodo prosvetni delavci prav zato, ker jim je vzgoja mladine pri srcu, s svojimi izkušnjami, dajanjem po-

FLRJ
ZVEZNI IZVRŠNI SVET
Sekretariat za zakonodajna in upravna vprašanja
Št. 3267 — 26. III. 1953

REPUBLIŠKIM ODBOROM ZDRUŽENJ PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Na vaš predlog za spremembo uredbe o nazivih in plačah v znanstveno-prosvetni službi, ki ste ga dostavili sekretariatu za zakonodajna in upravna vprašanja administracije Zveznega izvršnega sveta kakor tudi tovarišu Kardelju osebno, vas obveščamo v imenu tovariša Kardelja, da se ta materija sedaj urejuje in da bodo prišli v preučevanje tudi vaši predlogi.

S. f. — s. n.!

Sekretar:
dr. Leon Geršković s. r.

ČLANI SVETA ZA PROSVETO IN KULTURO

Izvršni svet Ljudske skupščine LRS (U. l. št. 7) je izdal odlok o tem, katere ustanove in organizacije delegirajo svoje predstavnike v republiški Svet za prosveto in kulturo. Po tem odloku bo v naši republiki štel Svet 23 članov, od katerih bo 15 delegiranih, 8 pa neposredno imenovanih. Izmed zadnjih je izvršni svet določil tudi predsednika.

Naša združenja so določila v Svet tovariše: Zdešarja Henrika, šol. upr. v Ljubljani, Gabrovska Ludvika, profesorja VPS, in Zbrzaja Danila, prof. strok. šole v Sentvidu. Univerza in visoke šole so delegirale ing. Čopiča Henrika, prorektorja TVS, Akademija za glasbo in Slovenska filharmonija do 1. IV. še nikogar, Akademija za upodabljanje umetnost in Narodna galerija Mihelčiča Franca, rektorja akademije, Radio Ljubljana Goršiča Milka, direktorja Radia-Ljubljana, Društvo slovenskih književnikov književnika Kosmaka Cirila, Slovensko narodno gledališče in Akademija za igralsko umetnost Juša Kozaka, upravnik SNG, Slovenska akademija znanosti in umetnosti redn. prof. dr. Antona Peterlina, Ljudska prosveta Slovenije prof. Janka Liška, tajnika LPS, Partizan in Zveza športov Slovenije Remškarja Tineta, predsednika LMS, Zveza prijateljev mladine Ado Krivic, predsednika Zveze pionirjev Slovenije, Zveza društev »Svoboda« Albrehta Romana, uslužbenca v Ljubljani, Društvo inženirjev in tehnikov pa ing. Janka Torkarja.

Neposredno imenovani so pa bili naslednji prosvetni delavci: akademik dr. Anton Melik (kot predsednik), Aškerc Anton, direktor učiteljskega v Celju, ing. Hacin Fridolin, direktor TVS v Ljubljani, dr. Gorčičar Jože, prof. pravne fakultete v Ljubljani, Humek Draga, direktor učiteljskega v Mariboru, Kogej Danica, predsednik okr. sveta za prosveto v Tolminu, Zakošek Jože, direktor gluhošolnice v Ljubljani in dr. Andrej Zupančič, docent Medicinske visoke šole v Ljubljani

In

PRIMERJAVA Z LR HRVATSKO

Videti je, da ima Izvršni odbor Ljudske skupščine Slovenije glede Sveta za prosveto in kulturo nekoliko drugačen koncept kot pa Izvršni odbor LR Hrvatske. Od 21 članov, kolikor jih šteje hrvatski republiški Svet za prosveto, znanost in kulturo, so družbene organizacije delegirale kar 17 članov in le 4 člani so bili neposredno imenovani. Tendence je tam povsem jasna: zainteresirane družbene organizacije naj si po svojih delegiranih predstavnikih zavarujejo v čim večji meri vpliv na upravljanje v prosveti in kulturi. Zato ima na Hrvatskem združenje učiteljev dva predstavnika, Zdrženje profesorjev sr. šol 2, Zdrženje profesorjev strokovnih šol 2, Zdrženje vzgojiteljev 1, Zveza ljudskoprosvetnih društev 1, Glavni odbor društva »Naša deca« 1, Zveza ljudske mladine 1, Zveza športov 1, univerza 2, Akademija znanosti in umetnosti 1, Zdrženje dramskih umetnikov 1, Zdrženje muzeologov 1 in Zveza glasbenikov 1. Tudi Svetu samemu so dali Hrvatje trdnjši položaj s tem, da so izbrali za predsednika dr. Zanka, ki je obenem tudi član Izvršnega odbora, dočim naš Svet za prosveto in kulturo ne bo imel neposredne povezave z Izvršnim odborom. Vtis imamo, da so na Hrvatskem bolj trdno prepričani o tem, da so prosvetni delavci dozorili za samoupravljanje, kot pa so o tem prepričani naši politični forumi.

bude in neposrednim udeleževanjem v izvenšolskem društvem življenju mladine napravili vse, da šola resnično postane središče vsestranske vzgoje in izobrazbe učencev.

V. kongres LJM

